

ශ්‍රී ලංකාවේ පහතරට තෙත් කලාපයේ ලෙන් අවසාදිත ආශ්‍රිත පුරාවිද්‍යාත්මක පර්යේෂණ

ජාය බණ්ඩාර
පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව, කොළඹ
e-mail: bandara1@yahoo.com

හැඳින්වීම

ශ්‍රී ලංකාවේ පහතරට තෙත් කලාපයේ ලෙන් ආශ්‍රිතව පුරාවිද්‍යාත්මක පර්යේෂණ රැසක් සිදුකර තිබේ. මේ අතරින් කුරුවිට සබ්‍රොම්ලෙන, කිතුල්ගල බෙළිලෙන, කැගල්ල දොරවකලෙන, මානියා-ගම බෙළිලෙන ඇතුළු, බුන්සිංහල පාහියන්ලෙන, අත්තනහොඩි අවලෙන කැණීමෙන් ලැබුණු පුරාවිද්‍යාත්මක අවශේෂ අධ්‍යයනයෙන් ලංකාවේ ප්‍රාග් ඓතිහාසික යුගය පිළිබඳව වැදගත් තොරතුරු රැසක් අනාවරණය කරගැනීමට හැකිවිය. මෙම ලිපියේ අරමුණ වන්නේ පූර්ව පර්යේෂණ පිළිබඳ සමාලෝචනයක් ඉදිරිපත් කිරීමයි.

සංස්කෘතික අනුපිළිවෙල

කිතුල්ගල බෙළිලෙන පුරාණ කැණීම් සිදුකරන ලද්දේ 1910 දී නාර්ට්ලි සහ සාර්සන් විසිනි. 1978 -1979 කාලයේදී ආචාර්ය ශිරාන් දැරණියගල විසින් මූලික කැණීමක් සිදුකරන ලදී. 1978 දී කරන ලද අත්හදා බැලීම් පරීක්ෂණ වලදී සාර්වක ප්‍රතිරල ලැබුණු අතර ඒ අනුව 1979 දී ජිනු විසින් ඉතා පුහුණු කැණීමක් සිදුකරන ලදී. ඉන්පසු නැවතත් 1983 වර්ෂයේ පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ මූලිකත්වයෙන් ආචාර්ය ඩබ්. ඊට් විජයසාල හේ ක්ෂේත්‍ර අධ්‍යයනයෙන් කැණීම් ආරම්භ විය. 1985 දක්වාම කිසිවරක් කැණීම් කටයුතු සිදුකර ඇත. මෙම කැණීම්වල ප්‍රධාන අරමුණ වූයේ ප්‍රාග් ඉතිහාසයේ සංස්කෘතික අනුපිළිවෙල අධ්‍යයනය කිරීමයි. කිතුල්ගල කැණීම් ස්ථර තුළින් මාතව් අවශේෂ, කන්ඩ් අවශේෂ, හාක අවශේෂ, ශිලා මෙවලම් රාශියක් හමුවිය (Kajale 1989). කිතුල්ගල කැණීම් ස්ථර සඳහා රදින් වසර 3640 පෙර සිට 27,200 (BP) දක්වා කාලයට අයත්ව නිශ්චිත කාලනිර්ණ 27ක් ලැබී තිබේ (Wijayapala 1980).

මානියා-ගම බෙළිලෙන ඇතුළු පහළ ලෙන (ඉහළ සහ පහළ ලෙන් දෙකකි) 1969 දී කැණීම් සිදුකරන ලද්දේ ශ්‍රී ලංකා ජාතික භෞතුසාහාරයේ අභිරක්ෂකයකු වශයෙන්

කටුපු කලා එව්. එස්. ගුණරත්න මහතා විසින්, මෙම කැණීමෙන් ශිලා මෙවලම්, මානව හා සත්ව අවශේෂ, යාක අවශේෂ රැසක් නමු වූ අතර විශේෂත්වය වූයේ අඟල් 24 ක් පමණ වූ නොගැඹුරු ස්තරයකින් හමුවීමයි. මෙම කැණීම් ස්තර වසර 7900 කට වෙර කාලයට නිශ්චිතව කාල නිර්ණය කර ඇත (Gunarathna 1971). 1983 දී එම විස්මයාලයේ අධීක්ෂණයෙන් කැගල්ල අත්තනගොඩ අවලංගු කැණීම් පිළිකරන ලදී. සත්ව හා යාක අවශේෂ, ශිලා මෙවලම් මෙම කැණීමෙන් හමුවිය. අවලංගු කැණීම් ස්තර සඳහා අදින් වසර 10,350 වෙර (BP) කාලයට අයත්ව එක් කාල නිර්ණයක් පමණක් ලැබී තිබේ (Deraniyagala 1992). වරකාපොල ප්‍රාදේශීය ලේකම් නොට්ටාසයේ පිහිටි දොරවන ලෙන ප්‍රමුඛයෙන්ම පරීක්ෂාවට ලක්කරන ලද්දේ 1917 වර්ෂයේදී ඩී. එස්. බ්‍රවුනිගන් විසිනි. ඔහු විසින් මෙම ස්ථානය සම්බන්ධයෙන් සහ විශේෂයෙන් මෙහි විශ්‍ර. සටහන් සම්බන්ධයෙන් කෙටි වාර්තාවක් 1919 වර්ෂයේ දී පළකරන ලදී (Browning 1919). 1953 දී ඩී. ඊ. පී. දැරණියගල මහතා ද දොරවන ලෙන පරීක්ෂා කර ඇත (Deraniyagala 1992). 1991 වසරේ දී පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ කැණීම් අධ්‍යක්ෂ ආචාර්ය එස්. එම්. විස්මයාල විසින් මෙහෙයවන ලද කැණීම් දී ද ඉතා වැදගත් පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක රැසක් හමුවිය (Deraniyagala 1992). ශිලා මෙවලම්, කැකුණ ඇට (*Canarion Zeylanicum*), අතුරු, මැටි භාණ්ඩ කැබලි, සාහා විශේෂයක් මේ සාධක අතර විය. දොරවන කැණීම් ස්තර අදින් වසර 4450 සිට 6310 වෙර (BP) දක්වා කාලයට කාල නිර්ණය කර ඇත. දොරවනින් නමුවන මැටි බඳුන් කැබලිවල ස්වභාවය, ශිලා මෙවලම්වල ස්වභාවය සහ අනෙකුත් අවශේෂවල ස්වරූපය ආදිය සලකා, මෙම සාධක නවශිලා යුගය නියෝජනය කරන සාධක විය හැකි යයි ද අදහසක් පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍රයේ සාකච්ඡාවට බඳුන් වී ඇත.

මානව අවශේෂ

රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කයේ කුරුවිට වැල්අඳුර ග්‍රාමයේ පිහිටි බටදොඹලෙන 1937-1940 කාලයේදී ඩී. ඊ. පී. දැරණියගල මහතා විසින් කිහිපවරක්ම ගවේෂණය කරන ලදී. මෙම ගවේෂණ වලදී ශිලා මෙවලම්, මානව අවශේෂ, සත්ව අවශේෂ, යාක අවශේෂ රැසක් හමුවිය. 1953 දී ඩී. ඊ. පී. දැරණියගල මහතා විසින් බටදොඹලෙන පිළිකරන ලද කැණීමේදී වැඩිහිටි මානවයන් 09 දෙනෙකුගේ අස්ථි අවශේෂ සහ කුඩා ළමයකුගේ දත් හමුවීම විශේෂිතය (Kennedy 1986). 1981 දී ආචාර්ය ශිරාන් දැරණියගල විසින් නැවත බටදොඹලෙන කැණීම් පිළිකරන ලදී (Kennedy 1986). මෙහි දී සම්පූර්ණ මානව අටකැකිලි කිහිපයක් ම හමුවිය. මීට අමතරව යාක හා සත්ව අවශේෂ සමඟ ශිලා මෙවලම් රැසක් හමුවිය. බටදොඹ ලෙන කැණීම් ස්තර සඳහා වර්ෂයන් කාලන කාලනිර්ණ ක්‍රමයට අදින් වසර 28,500 සිට 11,500 (BP) දක්වා කාලයට අයත්ව දින වකවානු දහයක් ලැබී තිබේ (Kennedy 1986).

සත්ව අවශේෂ

මෙම ප්‍රධාන ලෙන් හැරුණු විට සහකරව හෙත් කලාපයේ කවත් ලෙන් කිහිපයකින් ම පුරා විද්‍යාත්මක අවශේෂ හමුවී තිබේ. රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කයේ බෑරණොටුව බෙලිගල්ලේ කිහිපවරක් ම ගවේෂණ හා කැණීම් සිදුකර ඇත (Hartley 1911, Sarasin 1926, Deraniyagala 1943, Alichin 1958). මෙම ගවේෂණ හා කැණීම්වලින් බෙල්ලන් වර්ග කිහිපයක්, මාරු අස්ථි අවශේෂ, උරග අස්ථි අවශේෂ, පක්ෂීන්ගේ අස්ථි අවශේෂ, සිවුපා සත්ව අස්ථි අවශේෂ, මානව අස්ථි අවශේෂ, සහ තිරුවාණ පතුරු (Raw materials) රැසක් හමුවිය (Deraniyagala, 1992). කුකුළුගම් නරවාන ගල්ලෙන කැණීමෙන් අලින්ගේ දත්, සිදුරු සහිත තැඹරුම්ගල්, තිරුවාණ පතුරු, කහඳු පතුරු හමුවිය (Fragment of Elephant Molars, Found with Pitted hamer stones, Nut stones, Flake Quartz, and Chart) (Deraniyagala 1953). රත්නපුර නගරයේ කබරගල්ලේ ලෙන් අවසාදිත කුළින් ද කණේරුසා කොටස්, ගිලා මේවලම් සමග බෙල්ලන්, මාරු අස්ථි, උරග අවශේෂ, පක්ෂී අවශේෂ, කෂීරපායී සත්ව අවශේෂ, සිදුරු විදින ලද ගිලා මේවලම්, (Vertebrate remainig, Molluscan deposit with Stone tools, Bones of Fish, Reptiles, Birds and Mammals, Molluscs, Acavus (two species) Paludomus (three species) Pitted hammer, Pebbles, Nut stone) හමුවිය (Deraniyagala 1992).

කරකර මතුගම් යක්ෂිරිලෙනෙහි අවසාදිත කුළින් ද සත්ව අවශේෂ රැසක් සහ තිරුවාණ අමුද්‍රව්‍ය (Quartz raw materials) හමුවිය. මෙම ලෙන් අවසාදිත කුළින් මුහුදු බෙල්ලන් වර්ග කිහිපයක අවශේෂ හමුවීම් විශේෂිතය (Deraniyagala 1953). මාතර දිස්ත්‍රික්කයේ උරුවුන්න ලෙන් අවසාදිත කුළින් ද තිරුවාණ අමුද්‍රව්‍ය (Quartz raw materials) රැසක් හමුවිය (Lewis 1912).

මෙම ලෙන් හැරුණු විට සහකරව හෙත් කලාපය පුරා ව්‍යාප්තව තිබෙන ලෙන් ප්‍රමාණය අතිවිශාලය. මින් බොහෝ ප්‍රමාණයක් ලෙන් ඓතිහාසික යුගයේදී භාවිත කළ බවට සාධක ඇතත් ප්‍රාග් ඓතිහාසික යුගය පිළිබඳව ප්‍රමාණවත් ගවේෂණ හෝ කැණීම් සිදුකර නොමැත. මෙම ලෙන් අවසාදිත පිටිමත්ව කැණීම් කළහොත් සහකරව හෙත් කලාපයේ ප්‍රාග් ඓතිහාසික යුගයේ මානව ජනාවාස පිළිබඳව වැදගත් ද්‍රව්‍යමය සාධක හමුවනු ඇත.

මෙතෙක් කැණීම් කරන ලද ලෙන්වල අවසාදිත හා හෙත් කලාපීය දේශගුණය සම්පන්නත් වශයෙන් අධ්‍යයනය කිරීමේ දී ශ්‍රී ලංකාවේ සහකරව හෙත් කලාපයේ වර්තමානයේ සවිතිත දේශගුණය හා මීට වසර 28,500 කට පෙර දේශගුණය අතර සැලකිය යුතු වෙනස්කමක් හොටු බව ආචාර්ය දැරණියගලගේ අදහසයි (Deraniyagala

1992). පහතරට තෙත් කලාපයේ ලෙන් අවසාදිත තුළින් ලැබෙන සාධක වල කාල නිර්ණයන් මෙම අදහසට කාදක වී ඇත.

ගොරිබෙලි අවශේෂ

කාබන් 14 කාලනිර්ණයට අනුව කිතුල්ගලින් හමුවූ අකාවුස් රොසියෝලාබියාටුස් (*Acacvus roseolabiatus*, *A. Prosperus*, *A. Phoenixis*) ගස් ගොරිබෙල්ලන්ගේ අවශේෂ අදින් වසර 12,500 සිට 10,500 පෙර (BP) දක්වා වූ කාලයට අයත් වේ. ප්‍රදේශයේ පවතින උෂ්ණත්වය හා වර්ෂාපතනය අනුව කිතුල්ගල ප්‍රදේශයේ වර්ග කිලෝමීටර 200 ක පමණ ප්‍රදේශයක වර්ෂමාතයේ ද මෙම ගොරිබෙල්ලන් හමුවේ. කිතුල්ගල ලෙන කැණීමේදී ගොරිබෙල්ලන් හමුවන ස්ථර තුළින් ම පිළිස්සුණු සිංහල දෙල් (*Artocarpus nobilis*) ඇවටල සිට පොකු ද හමුවේ. වර්ෂමාතයේ දී ද සිංහල දෙල් ගොස පහතරට තෙත් කලාපයට හා උස් බිම් කලාපයේ කොටසකට සීමාවී ඇත.

කාරුවිට බටදොඹලෙන කැණීමේ දී අදින් වසර 28,500 පෙර (BP) කාලයට කාල නිර්ණය කර ඇති ස්ථර තුළින් අකාවුස් පිනිස් , අකාවුස් ප්‍රොස්පරස් ගොරිබෙලි වර්ග දෙකට අයත් අවශේෂ ලැබී තිබේ. මෙම වර්ග දෙකට අයත් බෙල්ලන් වර්ෂමාතයේ මෙම ප්‍රදේශ තුළ පිටත් වේ. මෙම සාධක අනුව පහතරට තෙත් කලාපයේ අදින් වසර 28,500 කට පෙර දේශගුණය හා වර්ෂමාත දේශගුණය සමාන බවත් උෂ්ණත්ව වෙනසක් පුළුන්ම වී වර්ෂමාත උෂ්ණත්වයට වඩා සෙත්වී හේටි අංශක 5 කට අඩු ප්‍රමාණයක් බවත් දැරීමකට ලක්වී ඇත.

මධ්‍ය ශිලා යුගයේ විහිදවන ම තාක්ෂණික භාවිතයට ලක්වූ කැලතිය හැකි ජ්‍යෙෂ්ඨ ක්‍රම ශිලා මෙවලම් මෙන්ම මෙම යුගයේදී භාවිත කළ ජ්‍යෙෂ්ඨ තොටන මෙවලම් වර්ග ගණනාවක් කිතුල්ගල බෙලිලෙන සහ බටදොඹලෙන කැණීම් ස්ථර තුළින් හමුවිය (Deraniyagala 1984). අන්තහොටි අළුලෙන අදින් වසර 10,400 (BP) පමණ පෙර කාලයට ද, මානියාගම්, බෙලිලෙන, ඇතුල අදින් වසර 7900 (BP) පෙර කාලයට ද රේඩියෝ කාබන් කාල නිර්ණයන් ලැබී ඇති ස්ථර තුළින් ජ්‍යෙෂ්ඨ ක්‍රම ශිලා මෙවලම් හමුවී තිබේ.

ශිලා මෙවලම්

කැලල්ල දිස්ත්‍රික්කයේ කටුකොලදෙතිය ලෙන් අවසාදිත තුළින් ද සත්ව අවශේෂ ගාස අවශේෂ හා ශිලා මෙවලම් රැසක් හමුවිය. මේ ශිලා මෙවලම් අතරින් වෑයක හැඩය සහ භාවිතයට සමාන වූ ශිලා මෙවලම් කිහිපයක් හමුවීම විශේෂිත ය. ලංකාවෙන් මෙවැනි මෙවලම් හමු වූ ප්‍රථම අවස්ථාව වේයයි (Deraniyagala 1953). 1957 දී

රත්නපුර ආසන්නයේ තිට්ඨස්සගල්ලේ ලෙන කැණීමෙන් නිලාවය, දුර්ග හා සන්ධි අවශේෂ රැසක් හමුවිය (Deraniyagala 1958). රත්නපුර දිස්ත්‍රික්කයේ මණ්ඩගල්ලේ ලෙන කැණීමෙන් ද ශිලා මෙවලම් හා සන්ධි අවශේෂ හමුවිය (Deraniyagala 1951).

පහතරට තෙත් කලාපයේ ලෙන් අවසාදිත කැණීමෙන් හමුවන බලංගොඩ උල් මෙවලම් සෑම පැන්තකම පතුරු දැවක් කර හැඩගන්වා ඇති විශිෂ්ට ජාමිතික මෙවලමකි. තුරුවට බටදොණාලන කැණීමෙන් ලැබුණු උල් මෙවලම් කාසින් 14 කාල නිර්ණයට අනුව අදින් වසර 22,000 පමණ පෙර කාලයට අයත් වේ (Deraniyagala 1984).

ජාමිතික ක්ෂුද්‍ර ශිලා මෙවලම් සහ උල් මෙවලම් හැරුණු විට දළ පොරෝ වගයෙන් භාවිත කළ ශිලා මෙවලම්, මිටි, ඇඹරුම්ගල්, දාගල්, මෝල්ගස්, ඩංගෙඩි වගයෙන් භාවිත කළ ශිලා මෙවලම් ජාමියක්ද හමු වී තිබේ (Deraniyagala 1992). මෙම ශිලා මෙවලම් වැඩි ප්‍රමාණයක් ශ්‍රීලංකාවේ සහ වැලිගල් පාෂාණයෙන් නිමවා ඇති අතර නිර්වාණ පාෂාණයෙන් නිමවූ මෙවලම් ද හමුවේ. මෙම මෙවලම් ගොනුව අතර තිබෙන හිල් විදින ලද මිටි ගල් ආශ්‍රය විශේෂිතය. මෙය ප්‍රාග් ඓතිහාසික මාතවයා ගිනි මෙවලම් සඳහා උපයෝගී කොටගත් කිසියම් මෙවලම්ක කොටසක් විය හැකි ය (Deraniyagala 1992).

පහතරට තෙත් කලාපයේ ලෙන් අවසාදිත තුළින් හමුවන මතුපිට හිල් විදින ලද සමකල ගල් ඇඹරුම් කාර්ය සඳහා මෙන්ම තැවම් කාර්ය සඳහා ද භාවිත කරන්නට ඇත (Deraniyagala 1992). මෙම සිදුරු සහිත සමකල මෙවලම් හමුවන ලෙන් අවසාදිත තුළින් කැතුණ ඇට බහුලව හමුවීම පිළිබඳව පර්යේෂණ කළ යුතුව ඇත. මක්නිසාද යත් මෙම මෙවලම් කැතුණ ඇට තැවීමට භාවිත කළ මෙවලමක් වියහැකි බැවිණි.

දොරවක ලෙනෙන් හමුවන ක්ෂුද්‍ර ජාමිතික මෙවලම් ප්‍රමාණය 2% කි. නමුත් ඇඹරුම්ගල්, සිදුරු විදිනලද ශිලාමෙවලම්, උරවිටි කිරීමෙන් හැඩකරන ලද ශිලා මෙවලම් බහුලව හමුවන අතරම ඒවා කරමක් විශාල හා උපයෝගීතාව අනුව දියුණු කරන ලද මෙවලම් බව ද පෙනේ. මෙවැනි ශිලා මෙවලම් වඩාත් හොඳින් ස්ථරානුකූලව හමුවන්නේ දොරවක ලෙන් අවසාදිත තුළින් පමණි.

සන්ධි මෙවලම්

පහතරට තෙත් කලාපයේ ලෙන් අවසාදිත තුළින් ඇටකටු හා අංවලින් සෑදූ මෙවලම් ද හමුවේ (Deraniyagala, 1992). බටදොණ මලතෙත් හමුවන ඇටකටු හෝ අං යමක

උරවුළු කිරීමෙන් සෑදූ කුඩා උල් හා රොමිනසාකාර හැඩයෙන් යුත් මෙවලම් අදින් වසර 28,000 (BP) පෙර කාලයට කාල නිර්ණය කර ඇත. කුඩා සහ විශාල හැඳි වැනි සතුරු ද, උල් කටු ද බටදොෂ් ලෙසෙන් හමු වී ඇත. මෙම ලෙන් කුලීන් හමු වූ මුහුදු මිටු (*Gymnura poecilura*) මත්ස්‍ය වලිග ඇටය ඊතල කටුබස් වැනි මෙවලම්, වදුරුකැස් දත් (*Semnopichus vetulus*), වළිකුකුළන්ගේ (*Gallus Lafavettii*) සාද පොරකටු සහ පිඹුරු හඬ ද (*Python Molurus Molurus*) මෙවලම් සඳහා භාවිත කර ඇත. කිතුල්ගලින් හමු වූ දැඩි සහ දාර සහිත හැඳි වැනි සතුරු විශේෂිතය.

ආහාර භාවිතය

සහකාරව සත්ත්ව සලකායේ ලෙන් අවසාදිත කුලීන් ප්‍රාග් ඓතිහාසික මානවයන් විවිධාකාර ආහාර වර්ග වටහාගත හැකි සාධක රැසක් හමුවේ. මාංශ ආහාර භාවිතය පිළිබඳ ප්‍රධාන සාධකය සතුන්ගේ අස්ථි අවශේෂයි. මෙම අස්ථි අවශේෂ අධ්‍යයනයෙන් ආහාරය සඳහා තෝරාගත් සතුන් හඳුනාගැනීමට හැකිවිය. අලි සැට්ටි (*Elephas Maximus Maximus*), ගවයා (*Bibos gaurus sinhaleyus*), කුටු මීහරකා (*Bubalus Buballs*), කළුවලකා (*Melurus Ursinus*), වල් උරු (*Susscrofa Cristatus*), කෝතා (*Cervus Unicolor*), තිත්මුළා (*Axis axis*), මීමින්නා (*Tragulus Miminna*), කුස්කුළු (*Hystrix Indica*), හාව (*Lepus Nigricollis*), දඹු ලේකා (*Ratufa macroura*), නම්බාටා (*Petaurista Petsurista*), මුහුටියා (*Herpestes SP*), උරුලු (*Viverricula Indica*), වදුරා (*Semnopichus vetulus*), වළිකුකුළා (*Gallus Lafavettii*), ගබ්නකුකුළා (*Galloperdix Bidaleurata*) පිඹුරා (*Python Molurus Molurus*), කලහොයා (*Varanus Bengalensis*), කිට්ටුබඩා (*Lissemys punctata*) ගල් කුබ්බා (*Melanochelys trijuga*), කාරකා කුබ්බා (*Testudo elegans*), තිත්තයා (*Pumtius sp*), මුලා (*Ophicephalus Striatus*) වැනි කුඩා මාර වර්ග, මිරිදිය කකුටුවන් (*Fresh Water Crabs*), කර්දිය බෙල්ලන් (*Marine Molluscs*) සහ ගොඩබිම් වසන බෙල්ලන් (*Land Molluscs*) හඳුනාගත් සතුන් අතර වේ. ප්‍රාග් ඓතිහාසික මානවයන්ගේ දඩයම් පිළිබඳව සමස්තයක් වශයෙන් කැලකුටු පුරුල් වශයෙන්, වර්ගීකරණයකින් තොරව කුඩා මෙන්ම, විශාල සතුන්ද දඩයම් කළ බව සෙහේ (*Deraniyagala 1992*).

සහකාරව සත්ත්ව සලකායේ ලෙන් අවසාදිත කුලීන් ප්‍රාග් ඓතිහාසික මානවයන්ගේ ශාක ආහාර භාවිතය පිළිබඳව ද සාධක ලැබේ (*Deraniyagala 1992, Kajale 1989*). කිතුල්ගල බෙලිලෙන්, බටදොෂ්ලෙන්, මානියානම් බෙලිලෙන් ඇතුළු අත්තනගොඩ අරලෙන්, දොරවක ලෙන්, සහ පාහියන් ලෙන් කැණීම් ස්ථර කුලීන් කැකුණු ඇට (*Canariom Zeylanicum*), ගල් වෙරළි ඇට (*Elaeocarpus Subvillosus*), වල් දෙල් ඇට (*Artocarpus nobilis*), වල් කොසෙල් (*Musa Paradisica*) අවශේෂ හමුවී ඇත. එමෙන්ම

යෝතා අල (*Dioscorea Spicata*), කටු අල (*Dioscorea Penfaphyllia*), වැනි අල වර්ග ද, කිතුල් (*Caryota urens*), දෝතට් (*Laxococcus rupicola*), පඵ (*Manilkara hexandra*), වීර (*Drypetes Seplaria*) වැනි භාත වල ද ආහාරයට ගත්බව පෙනේ (Deraniyagala, 1992). 1979 කිතුල්ගල කැණීමෙන් කුරක්කන් (*Elusine kurakana*), ආදී වෙනත් ධාන්‍ය අවශේෂ (කණ, අඬු ආදිය) හමුවිය. මෙම ධාන්‍ය පහතරට තෙත් කලාපයේ වැවෙන ධාන්‍ය වර්ග කොටන බැවින් වෙනත් ප්‍රදේශයකින් ගෙන ආ බව පෙනේ (Wijayapala 1980).

ස්තනනනය

ප්‍රාග් ඓතිහාසික ප්‍රභයේ ස්තනනනය පිළිබඳව එම අවධියේ දේශගුණය, සත්ව හා ශාක විශාලත්වය, වර්ෂාව ආදිය සැලකීමෙන් උපකල්පනයකට එළඹ තිබේ. එනම් ශ්‍රී ලංකාවේ තෙත් කලාපයේ ප්‍රාග් ඓතිහාසික මානව ස්තනනනය මෑතදී මලයානු අර්ධද්වීපය සඳහා ගණනය කරනු ලැබූ වර්ග කිලෝමීටර 1 කට සුදුගලයන් 0.1 කට වඩා අඩු හෝ වැඩි නොවූ බවයි (Deraniyagala 1992).

ප්‍රාග් ඓතිහාසික මානව පවුලක ස්වරූපය වටහාගත හැකි සාධකයක් කිතුල්ගල බෙලිලෙන කැණීමේදී හමුවිය. විෂ්කම්භය මීටර 1 ක් වූ කුඩා ලීන් මේ සාධකයයි. එය එක් නාෂ්ටි පවුලකට වඩා වැඩි ගණනකට භාවිත කිරීමට ප්‍රමාණවත් නොවේ. ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රාග් ඓතිහාසික මානවයා චලදායී යැපුම් ජීවිතය වශයෙන් නාෂ්ටි පවුල තෝරාගෙන ඒ වටා මූලිකව ජීවරාශී වූ බව ජනාවාස දත්තයන්ගෙන් පෙනේ (Deraniyagala 1992). කිතුල්ගල කැණීමෙන් හමුවූ අදින් වර්ෂ 12,500 පෙර කාලයට කාලනිර්ණය කරන ලද ස්ථරයට අයත් ගොඩනැගිල්ලක කොටසක් වියහැකි සත්ක ගල් අත්තිවාරමක කොටස ප්‍රාග් ඓතිහාසික මානවයාගේ කුටුම්භය පිළිබඳ අධ්‍යයනය කළහැකි සාධකයකි. බටදොඹ ලෙනෙන් ද අදින් වර්ෂ 16,000 පෙර කාලයට කාලනිර්ණය කරන ලද ස්ථරයකින් මෙවැනි ම සත්ක ගල් අත්තිවාරමක කොටසක් හමුවිය (Deraniyagala 1992). මෙම අත්තිවාරම පිළිබඳ විවිධත් අධ්‍යයනයක් කිරීමෙන් ප්‍රාග් ඓතිහාසික මානවයාගේ කුටුම්භය පිළිබඳ ව මෙන් ම තාක්ෂණික භාවිතයන් පිළිබඳ ද වැදගත් තොරතුරු හෙළිකරගත හැකිවනු ඇත.

අවමංගල වාරිත්‍ර

ප්‍රාග් ඓතිහාසික මානවයාගේ අවමංගල වාරිත්‍ර පිළිබඳව ද පහතරට තෙත් කලාපයේ ලෙන් අවසාදිත කුලීන් සාධක ලැබේ (Deraniyagala 1992). මෙම සාධක ඇසුරින් භූමිදාන විටිත්‍රම දෙකක් හඳුනාගත හැකිය. එක් ක්‍රමයක් මල සිරුරු කොටස් වශයෙන් වල දැමීමයි. අනෙක් ක්‍රමය සම්පූර්ණ මලසිරුර වල දැමීමයි. බටදොඹලෙන කැණීමෙන්

සම්පූර්ණ මානව අටුරැකිලි 3 ක් ලැබුණි. ඒ සියල්ල නමා හසුලා එළලා ඇත.

අදින් වසර 10,000 පෙර කාලයට කාලනිර්ණය කර ඇත. ගැඹුරු මිනිවලවල්වල සලකුණු තොරතුරු ලෙන් බිම් යන්තමින් භාරා මිනි කබා ඒ මත ඉවතලන කුණු කසල දැමූ බව පෙනේ. මිනිවල මස් ඉවත්වන තුරු එළිමහනේ කබා සමූහ අටුරැකිලි සමෂයක් වල දැමූ බවද සිතිය හැකිය. කිතුල්ගලින් හා බටදොඹලෙනින් 38 දෙනකුට සමෂ අයත් මිනි අටුරැකිලි කැබලි හමු වී ඇත. අර, අඟුරු හා සත්ව අටුරැකු ආදි මුරකුණ්ගෙයි කසල සමග මිනි අටුරැකිලි හමුවීමෙන් පෙනීයන්නේ මිනිමස් කුණු පිරිකක් වූ බව හෝ මිනි කපා කොටා භූමිදානය කිරීමේ පිරිකක් වූ බව යි. බුලත්පිහල පාහියන් ලෙන කැණීමෙන් හමු වූ අදින් වසර 5000 පෙර කාලයට අයත් මානව අටුරැකිලිලක ගුරුගල් ආලේපකර තිබීම ද ප්‍රාග් ඓතිහාසික මානවයාගේ නිවැසීමේ චාරිත්‍රයක් විය හැකි ය (Deraniyagala 1992).

අන්තර් මානව සබඳතා

සන්නයේ තෙත් කලාපයේ ලෙන් අවසාදිත තුළින් හමුවන මුහුදු බෙල්ලන්ගේ අවශේෂ අධ්‍යයනයෙන් ප්‍රාග් ඓතිහාසික මානවයාගේ අන්තර් මානව සබඳතා හඳුනාගත හැකි වේ (Deraniyagala, 1992). කිතුල්ගල ලෙන සහ අවට ප්‍රදේශයෙන් මධ්‍ය මිලා යුගයට අයත්ව ඉතා කුඩා කලසු බෙල්ලන්ගේ අවශේෂ හමුවේ. අර්ධ භෂ්ක කලාපයේ වෙරළබඩ කලසුවල සෑදෙන යුණුවල සිටින මේ බෙල්ලා රට මැදට ගෙන එන්නට ඇත්තේ යුණු සමග වියහැකිය. මේ සාධක අනුව ප්‍රාග් ඓතිහාසික මානවයා යුණු ගාච්ඡ කළ බවත්, යුණු ලබාගැනීම සඳහා රට මැද සිට වෙරළබඩ දක්වා සබඳතා ඇති කරගත් බවත් පෙනේ. එමෙන්ම තෙත් කලාපයට සීමා වූ හස් ගොට්බෙල්ලා වියළි කලාපයේ බෙල්ලන්කැඳි සැලැස්සෙන් හමුවීමෙන් ද ප්‍රාග් ඓතිහාසික මානවයා තම අවසරතා සඳහා අවකාශය පරණය කළ ආකාරය හා අන්තර් සබඳතා ගොඩනගාගත් ආකාරය පැහැදිලි වේ.

නිගමනය

සන්නයේ තෙත් කලාපයේ ලෙන් අවසාදිත තුළින් හමුවන මානව අවශේෂ අනුව ආසියාවේ නවීන ලක්ෂණ ඇති පැරණිම මානවයාගේ සාධක හමුවන්නේ පාහියන්ලෙන කැණීමෙනි. වසර 31,000 පැරණි හිස් කබලක් පාහියන් ලෙන කැණීමෙන් හමුවිය. බටදොඹලෙනින් හමුවූ අදින් වසර 28,000 පෙර කාලයට කාලනිර්ණය කර ඇති හසු අටුරැකිලි ද පැරණිම නවීන මානවයාගේ අවශේෂයකි. බටදොඹලෙන කැණීමෙන් අදින් වසර 18,000 පෙර කාලයට අයත්ව ද කිතුල්ගලින් අදින් වසර 12,500 පෙර කාලයට

අප්‍රකාශිත ද නිවැරදිව මානව අවශේෂ, ඒයටි කලාපයේ බෙල්ලන්බුදිපුලුපුද්දසන් හමුවන අදින් වසර 6,500 පෙර කාලයට කාලනිර්ණය කර ඇති අවශේෂ සමග සමාන වේ (Kennedy 1986). පෞරාණික මානව විද්‍යා වර්ගීකරණයන් නොපුළුවන්. ඉහත මානව අවශේෂ අධ්‍යයනයෙන් හඳුනාගත් ලක්ෂණ, ඔස්ට්‍රලොයිඩ් වැදි ලක්ෂණ වශයෙන් හඳුනාගත හෙතෙම මෙම පුරාණ ශිෂ්ටාචාර මානවයාගේ (බල-හොඹ මානවයා) ලක්ෂණයන් ශ්‍රී ලංකාවේ වැදි සකයා අතර වඩාත් පැහැදිලිව පිළිබඳව පවතී, සමස්තයක් වශයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ පිවිසි වන සහකාරි කල විවිධ ප්‍රමාණයෙන් දැකිය හැකි බවත් දක්වා ඇත.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

Allchin, B	1958	<i>The Late Stone age of Ceylon, Journal of the Royal anthropological institute</i> 86(2) ;179-201.
Browning, G. F. R	1919	<i>Some rock drawings at Dorawaka in Kegalle District , Ceylon Antiquary and Literary Register.</i> 4 (4) ;226-7.
Deraniyagala, P. E. P	1943	<i>The Stone Age and Cave man of Ceylon, Pt II , 1. R.A. S (C.B)35 (96) ;159-62.</i>
Deraniyagala, P. E. P	1951	<i>Administration report of the Director of National Museums for 1951, Sri Lanka Government.</i>
Deraniyagala, P. E. P	1953	<i>Some aspects of the Per history of Ceylon. pt III; The Balangoda Culture. Spolia Zeylanica</i> 27(1) ;125-31.
Deraniyagala, P. E. P	1958	<i>An Open air habitation Site of Homo sapiens balangodensis, Spolia Zeylanica</i> 28(2) ;223-261.
Deraniyagala, S. U	1984	<i>A theoretical Frame Work for the Study of the Sri Lankas Per history, Ancient Ceylon. vol. 5, pp.81-104.</i>

- Deraniyagala, S. U. 1992. *The Prehistory of Sri Lanka*, part . I,II, Department of Archaeological Survey, Government of Ceylon.
- Gunarathna, H. S. 1971. *Bellena Athula: another stone age habitation in Ceylon*, Spolia Zeylanica, 32(1): 1-4.
- Hartly, C. 1911. *An Exploration of the Belligalge near Balangoda*, Spolia Zeylanica, 7(28): 197-200.
- Kajale, M. D. 1989. *Mesolithic Exploration of wild plants in Sri Lanka*, Archaeo botanical study at the cave site of Bellana: foraging & farming The evaluation of plant exploration, D. R. Harris & G. G. Hillman (ed.), Unwin Human Ltd.
- Kennedy, K. A. R. 1986. *Biological anthropology of upper Pleistocene hominids from Sri Lanka: Batadomba lena & Bellena caves*, Ancient Ceylon vol.6; pp67-16.
- Lewis, F. 1912. *Flint & Chert from a cave at Urumutta*, Spolia Zeylanica 8(30): 142-145.
- Sarasin, F. 1926. *The stone age of Ceylon*, Nature 117 (2946) p.567.
- Wijayapala, W. H. 1980. *Mesolithic stone technology of Sri Lanka*, A study of the stone implements from Bellena (Kithulgala.) Published, M.A Dissertation, peradeniya.